

Beeldend kunstenaar André Wiehager werkt al ruim vijftig jaar aan een solide oeuvre. Marcel Tabbers spreekt hem uitvoerig voor de Buun.

kunst

‘Een schilderij is een opeenstapeling van mislukkingen’

De vloer van het kleine atelier aan de Antoniuslaan in Blerick doet denken aan een werk van Jackson Pollock. Verflokkers in alle kleuren door elkaar. Tegen de muur staan levensgrote schilderijen te wachten op hun volgende schuur- of lakbeurt. Hier wordt noeste arbeid verricht met materialen van de bouwmarkt. Gebruikte zonneschermen dienen als canvas. In de naastgelegen woonkamer staan zijn werken uit verschillende perioden rijen dik tegen de muur.

DOOR MARCEL TABBERS FOTO'S PETER DE RONDE

**Ik wilde
mijn werk
uitgummen
en zien wat er
dan overblijft.**

Dit is sinds 2011 het domein van beeldend kunstenaar André Wiehager (Orsoy, 24 oktober 1966). 'In dit kleine atelier werk ik ook met kleinere maten. Hier zijn de blokvormen ontstaan, die nu uitmonden in *Alphabet City/ buchstabierte Unbilder*, een taalreeks.' De beeldtaal en de materialisering van Wiehagers werk worden steeds puurder, krachtiger, alsof de schilder zijn werk keer op keer verder indikt tot er een kernachtig extract overblijft.

De onstuimige zoektocht naar de essentie van zijn schilderkunst begint voor Wiehager eigenlijk pas nadat hij zijn studie aan de kunstacademie in Maastricht in 1992 heeft afgerond. Hij vindt een werkplek in Kunstencentrum Willem Limburg in Reuver en fietst daar vanuit Tegelen iedere dag naartoe om in grote afzondering te werken aan zijn schilderijen: 'Ik was daar de hele dag in touw, om 's avonds te concluderen dat ik weer niks had bereikt.' Tijdens zijn academietijd schildert Wiehager hoofdzakelijk naar waarneming: 'Ik was geïnspireerd door Franse schilders als Manet, Monet, Matisse, Bonnard en Cézanne. Uiteindelijk voelde ik mij in hun voetsporen mateloos ouderwets. Ik begon me in mijn schilderijen te ergeren aan de verfsporen en de steeds weer terugkomende kwaststreken, aan mijn handschrift. Ik heb toen besloten om het representatieve karakter van mijn werk los te laten. Ik wilde mijn werk uitgummen en zien wat er dan overblijft.' Wiehager gaat vervolgens zeer rigoureuus te werk. Alles wat tot dan toe in Reuver tot stand is gekomen, wordt intensief bewerkt met een vlakschuurmachine en overgeschilderd. Steeds weer opnieuw. De eerste serie heet *Nacht am Fenster* en bestaat uit onbestemd donkere schilderijen waarin gaten en dichtgeslibde schuursporen belangrijke beeldelementen zijn. 'Het was de eerste keer dat ik iets deed dat ik niet op de academie had geleerd, de eerste keer dat ik mijn intuïtie echt volgde. De ad hoc emotie en het sentiment waren verdwenen, er was een beeld ontstaan. Een beeld van de nacht.'

André Wiehager werd geboren in Orsoy onder de rook van Duisburg en Rheinhausen uit een Duitse vader en een Tegelse moeder. Als hij vijf jaar oud is, verhuist het gezin naar Tegelen, waar de jonge André de lagere school doorloopt. Hij is een clevere leerling en mag naar het gymnasium op het Thomas College in Venlo. Tijdens de middelbare school ontdekt Wiehager Bob Marley en de softdrugs: 'Ik luisterde graag naar reggae en blowde veel. OOC, Channel One en Montego Bay waren mijn stamlokalen. Ik was een linksgeoriënteerde puber, uitgesproken anti-westers en behoorlijk wereldvreemd. Ik wilde in een commune wonen, zelfvoorzienend zijn, dat soort dingen.' Het is een liefdevol gezin waarin André opgroeit. Veel gevoel voor hedendaagse kunst hadden pa en ma niet: 'Mijn ouders hadden thuis reproducties van Picasso en Monet aan de muur hangen, maar dat was het wel zo'n beetje.' Hoewel André zelf al op zijn vierde wist dat hij kunstenaar wilde worden - "het was kunstenaar of piraat" - kiest hij pas na drie maanden Landbouwhogeschool in Wageningen en twee jaar docentenopleiding in

Buchstabiertes Unbild E
2017
140 x 100 cm
Alkydlak op doek

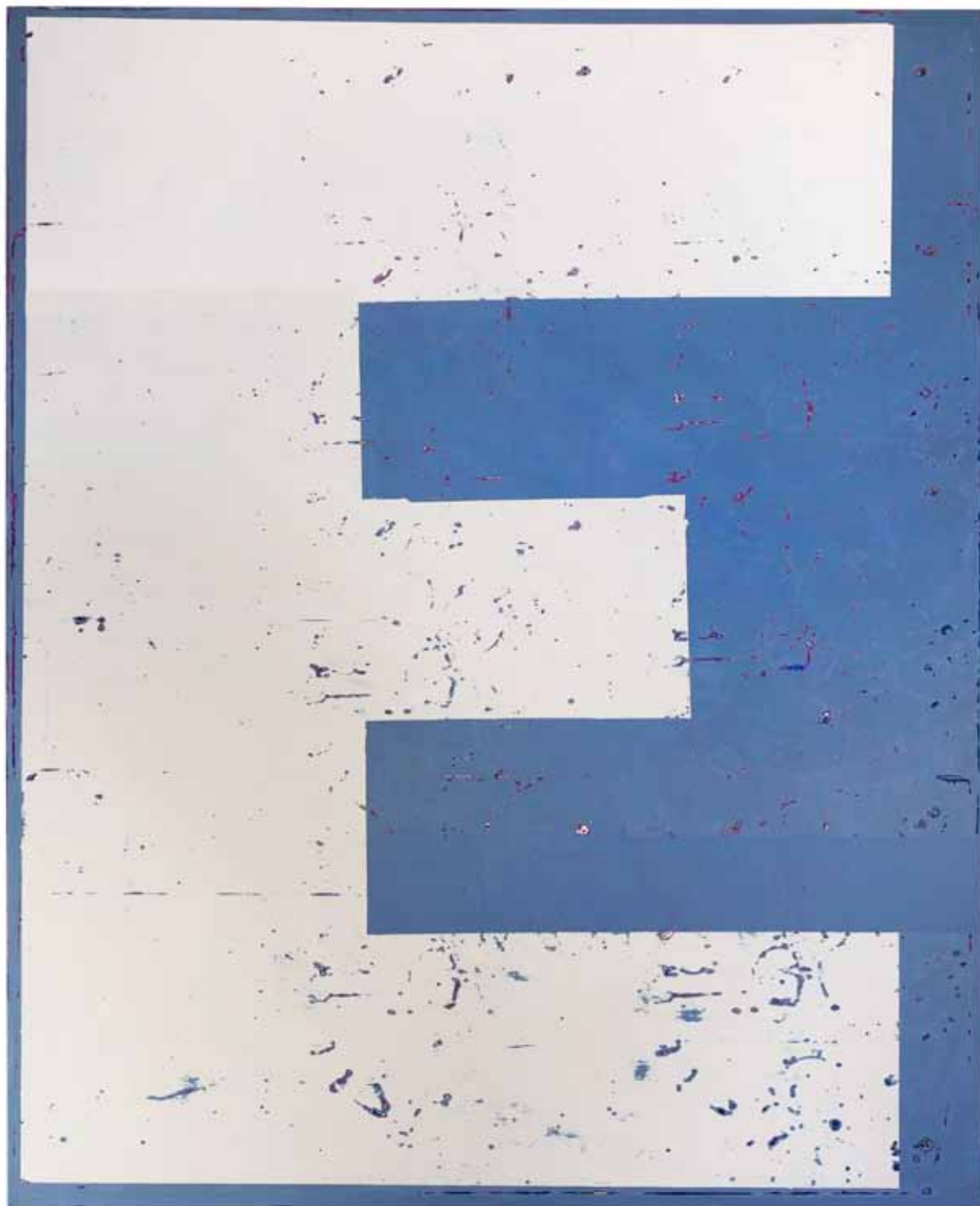

Duisburg definitief voor de kunstacademie. In Maastricht wordt hij op basis van zijn portfolio van de docentenopleiding aangenomen. ‘De kunstacademie bleek de goede keuze. Voor de klas staan was toch geen fijn vooruitzicht en het beviel me goed om me totaal te focussen op het schilderen: het ogenschijnlijk stilstaande vlak. Dat er van de dertig eerstejaars uiteindelijk maar acht eindexamen deden, is veelzeggend voor de strijd die een kunstenaar moet voeren. Schilderen is hard werken en afzien. Het isolement van het atelier kan killing zijn. Als schilder kijk je soms een gat in je schilderen. Je kijkt de verf als het ware droog.’

Als Wiehager in 1997 verhuist naar een atelier in de voormalige tuinbouwschool aan de Rijnbeekstraat in Venlo, krijgt zijn carrière een nieuwe impuls. Te midden van medekunstenaars in een ateliercomplex werkt en ‘schuurt’ het anders dan alleen.’ Aangemoedigd en uitgedaagd door mensen om hem heen voelt hij zich gesterkt om werk in te sturen voor de Koninklijke Prijs voor de Schilderkunst, een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge schilders onder de 35 jaar. De eerste keer, in 1998, wordt hij niet geselecteerd, maar in 1999, 2000 én 2001 wel. ‘Dat was in de periode dat ik net een artistieke doorbraak had met mijn lakschilderijen.’ Voor de Koninklijke Prijs worden slechts twintig mensen uit heel Nederland uitgekozen. Wiehager behoort uiteindelijk niet tot de winnaars, maar treedt wel voor het eerst buiten de regio. ‘Er ontstond een hele nieuwe dynamiek. Grote bedrijven als DSM en Océ kochten werk aan, evenals Museum van Bommel van Dam en ik had een aantal shows in Den Haag en Rotterdam.’ Via de Koninklijke Prijs komt hij ook in contact met Randstedelijke kunstinitiatieven en kunstenaars, andersdenkenden die hem mateloos inspireren en tot nieuwe inzichten brengen. ‘In die periode is de kunstenaar in mij wakker geworden.’ Ook ontmoet hij regionale kunstenaars die de stap naar de Randstad en daarbuiten al gemaakt hadden, zoals Belfeldenaar Peter Hoijmakers die in Rotterdam woont en werkt en Maurice Thomassen uit Grubbenvorst die afwisselend in Rotterdam en New York verblijft. Met deze regio- en generatiegenoten heeft hij – ook nu nog – lange uiteenzettingen over de schilderkunst: ‘We zijn alle drie schilders en kunnen uren met elkaar debatteren over verf, beeld, verbeelding en werkelijkheid. En over de toekomst van de schilderkunst. Het geschilderde beeld heeft sterke concurrentie van hedendaagse digitale media, film en fotografie. We worden overspoeld door beelden, maar uiteindelijk kunnen we alleen nog maar pictogrammen en verkeersborden duiden.’ De ogenschijnlijk eenvoudige beelden van Wiehager sluiten daar eigenlijk heel goed bij aan. Zijn werken zijn ook ingedikt tot makkelijk leesbare iconen, pictogrammen, logo’s en *eyecatching images*. Hij speelt graag leentjebuurt bij de snelle boys van de reclame. Wiehager reageert zo op de alomtegenwoordige beeldcultuur met een subtiele parodie: ‘We hebben niet geleerd om te analyseren wat we zien. We zien alleen nog maar het beeld, de buitenkant. Niet wat het verbeeldt en hoe die verbeelding tot stand komt. Daarbij komt dat de meeste mensen kijken met een smaakoordeel en bij voorbaat al niets zien. Maar, hoe vaak de schilderkunst ook doodverklaard is, toch ziet

Buchstabiertes Unbild K
2017
140 x 100 cm
Alkydlak op doek

We hebben niet geleerd om te analyseren wat we zien. We zien alleen nog maar het beeld, de buitenkant.

steeds weer nieuwe schilderkunst het daglicht.'

Op basis van zijn werk krijgt Wiehager in 2000 en 2004 een basisstipendium. Dat geeft hem meer comfort om zich volledig op zijn werk te storten. 'Ik werd in die tijd voor van alles en nog wat gevraagd, ook voor grotere tentoonstellingen en manifestaties. Maar blijkbaar kon ik dat niet aan. Het leidde tot artistieke hoogmoed en hoogdravendheid.' Het is niet de eerste en ook niet de laatste keer in zijn carrière, dat Wiehager de strijd met het doek verliest. 'Ik heb niet alleen een loopbaan in de schilderkunst, maar ook in de psychiatrie', zegt hij gekscherend. Hoewel André het onderwerp niet graag aanhaalt, vormen het excessieve gedrag en extreme denken een wezenlijk onderdeel van zijn persoon en hebben deze eigenschappen hem gebracht op het punt waar hij nu staat. 'Het positieve van de crises die ik door de jaren heb gehad, is dat er steeds een nieuwe beeldtaal ontstaat. Ik moet steeds opnieuw beginnen, in een nieuw atelier en in een nieuwe omgeving. Tijdens de opnames maak ik vaak veel schetsontwerpen voor latere werken. Een gezond dag- en nachtritme en de medicatie maken het gelukkig steeds weer rustig in mijn hoofd. Die rust heb ik nodig om telkens weer de arena in te gaan. En werken betekent niet alleen het schil-

deren zelf. Het betekent vooral analyseren wat ik zie, reflecteren, lezen, studeren, ateliers en tentoonstellingen bezoeken, discussiëren met andere kunstenaars, het straatbeeld bezien. Ik moet nadenken over de mij omringende cultuur. Ik verhoud mij als kunstenaar tot die cultuur.'

Een nieuwe fase dient zich aan als hij 2006 een atelier in Düsseldorf betreft. 'Ik wilde al langer eens naar een grote stad. Niet zozeer omdat ik in Venlo was vastgelopen, maar omdat ik op zoek was naar culturele bruis en inspiratie. Het Ruhrgebied, het staal en de fabrieken hebben mij altijd enorm aangesproken. En ik had natuurlijk een Duitse achtergrond. Ik vond een atelier in een werkplaats bij een reclamebureau. Daar heb ik me helemaal toegelegd op mijn machinereeks.'

De moderne techniek is een terugkerend thema in het werk van Wiehager. 'Een apparaat of machine is een constructie van de mens en een schilderij is hoe dan ook een constructie van de kunstenaar. Het is ten eerste een opeenstapeling van mislukkingen, ten tweede slimmer dan de maker en tot slot verbeelding. Ik schilder geen machines, maar beeldgevoerde constructies. Ik verbeeld niet alleen mijn jongensachtige verwondering over al het machinale, maar vooral ook de leegte van de achtergelaten mens. De

Buchstabiertes Unbild E
2016
200 x 160 cm
Alkydlak op doek

Bovendien zijn er zaken als beeldtaal, taalteken en klankkleur. Deze vormen samen een mooi spanningsveld voor een kunstenaar.'

mens in een afgrijselijke afhankelijkheid van deze apparaten. Ze vormen een aanklacht tegen het vooruitgangdenken. Als je goed kijkt rammelen en knarsen, schuren en piepen de afgebeelde apparaten aan alle kanten. Ze kloppen perspectivisch niet. Ze vallen uit de voegen van het zo geconstrueerde beeld. Ze gaan ten onder en imploderen in de toeschouwer.'

Wiehager betreurt het soms dat hij de afgelopen vijftientig jaar niet continu heeft kunnen werken aan zijn oeuvre. 'Als je door omstandigheden soms twee of drie jaar buitenspel gezet wordt, dan moet je weer opnieuw beginnen. Gelukkig heb ik mijn drive en kom ik na iedere crisis steeds een stapje verder. Ik werk elke dag. Schilderen is een traag medium. Het werk moet kunnen drogen en indikken. Ik kijk er lang naar en peil ieder afzonderlijk detail. Ik focus mij volledig om te zien wat het schilderij wil. Sterker nog, ik luister wat het schilderij wil. Anders is schilderen een lukrake actie.' In de autonomie van kunst gelooft Wiehager niet. 'Kunst staat nooit op zichzelf. Net zoals er in de taal tekst, context en intertekstualiteit bestaat, bestaan er in de kunst beeld, nabeeld en evenbeeld. Kortom, interpictureliteit. Betekenis uit andere beelden. Beelden ook uit andere culturen. Niet zozeer culturen van verre landen, maar de cultuur van de reclame, van de

kleurensymboliek in supermarkten en van voetbalclubs. Tegen de achtergrond van al deze ruis destilleert de kunstenaar zijn extract.'

Dit extract bestaat nu uit letters. Eén per doek. In monumentale blokvormen doemen ze op uit de schilderijen en deinzen ze erin terug. Ze lijken te bewegen, te kantelen, zich los te willen wrikken uit hun vastgeklonken kaders. 'Deze ogenschijnlijk vlakke blokletters bewegen in onze hoofden zoals wij door onze begripclusters bewegen. Dat klinkt vreemd, maar taal en communicatie bepalen voor een groot deel ons wereldbeeld, ons referentiekader en dus ook onze kijk op kunst en de functie van kunst. Bovendien zijn er zaken als beeldtaal, taalteken en klankkleur. Deze vormen samen een mooi spanningsveld voor een kunstenaar.' Als kijker krijg je niets cadeau: je ziet het, leest het en loopt door. Dat zal wel! En toch lukt het Wiehager om de blik van de verwende toeschouwer te pakken en te blijven boeien. Uiteindelijk lossen de monolithische letters op in de diepte van het oppervlakte, in een haast architectonische constellatie van het vlak. Niets van een persoonlijk handschrift blijft over. Alles draagt bij aan de werkzaamheid van het beeld. Beeldgeworden taal. Taalgeworden verf. De stilte van verf. De mens aan de grens van zijn referentiekader.<

Marcel Tabbers (1975) is zelfstandig ondernemer en muzikant. Hij verwierf bekendheid als organisator van culturele activiteiten zoals het Zomerparkfeest en de Nach van 't Limburg Leed. In 2009 werd hij uitgeroepen tot Venloer van het Jaar.